

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูประบบราชการ ส่งผลให้มีการจัดตั้งกรมใหม่ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งหน่วยงาน ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม 2545 โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานหลักในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำนโยบาย แผนแม่บท วางมาตรการ ศึกษาวิเคราะห์ วิจัยด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การมีส่วนร่วม สร้างความตระหนัก และเตรียมความพร้อมของประชาชน พัฒนาระบบการป้องกัน เตือนภัยและบรรเทาสาธารณภัย มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดทำแผนแม่บท วางมาตรการ ส่งเสริม สนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปัตตานี เป็นหน่วยงานหนึ่งใน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สังกัดราชการส่วนกลาง มีภารกิจเกี่ยวกับเป็นตัวแทนของ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ร่วมเป็นผู้แทนใน คณะกรรมการและหรือคณะทำงานที่เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การช่วยเหลือ ประชาชน และฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่ประสบภัยในระดับจังหวัดและอำเภอ เช่น คณะกรรมการ พิจารณาให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณภัยในจังหวัดและอำเภอ (กชภ.จ. และกชภ.อ.) คณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยจังหวัด (กปอ.จ.) เป็นต้น การดูแลงานกิจการอาสาสมัครป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือน การให้ความรู้เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมในการป้องกัน เตือนภัย ตลอดจนการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการป้องกันบรรเทาและช่วยเหลือ เพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณภัย จัดเก็บและรวบรวมสถิติเกี่ยวกับภัยต่าง ๆ พื้นที่เสี่ยงภัย (รวมทั้ง หน่วยงานและผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณภัยในจังหวัด ตลอดจนการจัดทำแผนงานโครงการที่ เกี่ยวกับการป้องกัน การบรรเทา และการช่วยเหลือ อันเนื่องมาจากการเกิดสาธารณภัยในจังหวัด) โดยมีหัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปัตตานี เป็นหัวหน้าหน่วยงาน แบ่งโครงสร้างการปฏิบัติงานออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายอำนวยการและบริหารงานทั่วไป ฝ่าย ป้องกันและปฏิบัติการ และฝ่ายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย ซึ่งในการปฏิบัติงานนั้น สำนักงาน

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปัตตานี เป็นหน่วยงานกลางของจังหวัด ในการดูแลเกี่ยวกับ เรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับประชาชน

สภาพปัญหาความรุนแรงของสาธารณภัยในปัจจุบันที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ มีแนวโน้ม ที่จะมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น และเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ซึ่งได้ก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อชีวิตและ ทรัพย์สินของประชาชนเพิ่มมากขึ้น โดยผู้ศึกษาขอยกตัวอย่างสาธารณภัยที่เกิดขึ้น ดังนี้

- ปี 2531 เกิดอุทกภัยและแผ่นดินถล่มที่อำเภอพิปูน จังหวัด นครศรีธรรมราช มีผู้เสียชีวิต 374 ราย (ข้อมูลจากเอกสารประกอบคำบรรยาย โครงการหนึ่ง ตำบลหนึ่งทีมกู้ภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย)

- ปี 2544 เกิดอุทกภัยและดินถล่มที่อำเภอวังชัน จังหวัดแพร่ มีผู้เสียชีวิต 136 ราย และที่ตำบลน้ำก้อ น้ำขุน อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีผู้เสียชีวิต 131 ราย

- ปี 2547 เกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวและคลื่นยักษ์สึนามิพัดเข้าสู่ชายฝั่ง ทะเลอันดามัน 6 จังหวัดภาคใต้ มีผู้เสียชีวิต 5,395 ราย ผู้บาดเจ็บ 8,457 ราย ผู้สูญหาย 2,845 ราย ซึ่งเป็นการสูญเสียครั้งสำคัญของประเทศไทย

- สถานการณ์อุทกภัยดินถล่มภาคเหนือ (ระหว่างวันที่ 21 พฤษภาคม 2549 ถึงวันที่ 21 กรกฎาคม 2549) โดยร่องความกดอากาศต่ำกำลังค่อนข้างแรงพาดผ่าน ภาคเหนือตอนล่าง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีฝนตกหนักและเกิดสถานการณ์อุทกภัย ในพื้นที่ภาคเหนือหลายจังหวัด โดยมีปริมาณน้ำฝนสูงสุดวัดได้ 330 มม. ที่อำเภอลับแล จังหวัด อุตรดิตถ์ ทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลากเข้าท่วมอำเภอลับแล อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ และอำเภอศรีสาขาสลับ จังหวัดสุโขทัย ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน สิ่งสาธารณะ ประโยชน์และทรัพย์สินของประชาชนเสียหายเป็นจำนวนมาก มีผู้เสียชีวิต 88 คน มูลค่า ความเสียหายกว่า 100 ล้านบาท (ข้อมูลจากสรุปสถานการณ์สาธารณภัยประจำปี 2549 ของกรม ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย)

- จากการสรุปสถานการณ์น้ำท่วมใน 23 จังหวัด ในช่วงวันที่ 27 สิงหาคม 2549 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2549 ได้เกิดร่องความกดอากาศต่ำหรือร่องฝนกำลังแรง พาดผ่านภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง พายุดีเปรสชันเคลื่อนตัวผ่าน (24 - 25 กันยายน 2549) และพายุดีเปรสชัน “ซังสาร” (1 - 3 ตุลาคม 2549) ทำให้มีฝนตกหนักมากใน พื้นที่ ระดับน้ำในแม่น้ำเอ่อล้นตลิ่งเข้าท่วมในพื้นที่ลุ่มริมฝั่งของลำน้ำหลายพื้นที่ ครอบคลุม 47 จังหวัด ทำให้มีผู้เสียชีวิต 347 คน คิดเป็นมูลค่าความเสียหายประมาณ 7,707,574,527 ล้านบาท (ข้อมูลจากสรุปสถานการณ์สาธารณภัยประจำปี 2549 ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย)

- การเกิดดินถล่มในอำเภอวังจีน จังหวัดแพร่ ในเดือนมิถุนายน 2550

ทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต และทรัพย์สินเป็นอย่างมากอีกเช่นกัน อีกทั้งในปัจจุบันเกิดภาวะโลกร้อน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่อุณหภูมิของโลกสูงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจก (Green house gas) ทำให้สภาพอากาศของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตบนโลกอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง ภาวะดังกล่าวเรียกว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ (climate change) ซึ่งส่งผลให้มีการแปรปรวนของสภาพอากาศ เกิดพายุหมุนที่มีความถี่มากขึ้น และมีความรุนแรงมากขึ้นด้วย ทำให้ฝนตกหนักเพิ่มขึ้นกว่าเดิม และมีน้ำท่วมในหลายพื้นที่ การเกิดโรคระบาดและการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ เป็นต้น

ส่วนในจังหวัดปัตตานี ได้เกิดอุทกภัยขนาดใหญ่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในปี พ.ศ. 2548 ตั้งแต่วันที่ 22 พฤศจิกายน 2548 ส่งผลให้จังหวัดปัตตานีได้ประกาศเป็นพื้นที่ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2548 และได้ประกาศปิดสถานการณ์ภัยพิบัติอุทกภัยเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2549 ซึ่งเป็นภะวะน้ำท่วมระยะยาว รวม 43 วัน ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมาก ราษฎรได้รับความเดือดร้อน 23,500 ครัวเรือน จำนวน 85,562 ราย พืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหาย 48,585.5 ไร่ มูลค่าความเสียหายกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท (ข้อมูลจากสรุปสถานการณ์ภัยประจำปี 2548 ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย)

ปี 2549 เกิดอุทกภัยในพื้นที่ของอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นที่ลุ่มรองรับน้ำจากอำเภออื่นๆ ทำให้เกิดน้ำท่วมได้ง่าย โดยมูลค่าความเสียหายกว่าสองล้านบาท (ข้อมูลจากสรุปความเสียหายเนื่องจากสาธารณภัยของอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี)

ปี 2550 เกิดอุทกภัยในพื้นที่ 8 อำเภอของจังหวัดปัตตานี ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน รวมไปถึงพืชผลทางการเกษตร สัตว์เลี้ยง ซึ่งมีมูลค่าความเสียหายกว่า 51 ล้านบาท (ข้อมูลจากรายงานการประชุมคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ จังหวัดปัตตานี ครั้งที่ 2/2551 เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2551)

จะเห็นได้ว่าการเกิดอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดปัตตานีนั้น เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะลดความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นได้

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) คือ บุคคลที่อาสาและสมัครใจ โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทนเป็นสินจ้างใด ๆ เพื่อช่วยเหลือในการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน โดยจะต้องผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ที่สำนักเลขาธิการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกำหนด ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา

สาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 41 บัญญัติว่า “ให้ผู้อำนวยการจัดให้มีอาสาสมัครในพื้นที่ที่
รับผิดชอบเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัย และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้อำนวยการมอบหมายและตามระเบียบที่กระทรวง
มหาดไทยกำหนด” ดังนั้น อปพร. จึงเป็นอาสาสมัครรูปแบบหนึ่งที่มีกฎหมายรองรับ และ อปพร.
จะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่
รับผิดชอบ รวมทั้งสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับพื้นที่ใกล้เคียง

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแบ่งเบาภารกิจของ
รัฐ โดยกระทรวงมหาดไทย มีนโยบายให้ทุกจังหวัดมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนไม่น้อย
กว่าร้อยละ 2 ของจำนวนประชากร (หนังสือศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกลาง ที่ มท
0620.2/ว 292 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2550) ซึ่งมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในจังหวัด
ปัตตานี รวมทั้งสิ้น จำนวน 4,415 คน (รายงานผลการดำเนินงานการเพิ่มจำนวนอาสาสมัคร
ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจังหวัดปัตตานี ประจำเดือน
พฤษภาคม 2550) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.70 ของประชากร และบุคคลที่จะเป็นอาสาสมัครป้องกัน
ภัยฝ่ายพลเรือนของจังหวัดปัตตานีได้นั้น หน่วยงานที่จะดำเนินการฝึกอบรมไม่ว่าจะเป็นสำนักงาน
ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปัตตานี หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะพิจารณา
คัดเลือกผู้ที่มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขตพื้นที่นั้น ๆ ทั้งในเขตเทศบาลหรือในเขตองค์การบริหาร
ส่วนตำบล และผู้ที่สมัครเข้ามาเป็น อปพร. ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ รวมทั้งมีคุณสมบัติ
ตามที่กำหนดในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.
2547 เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร อปพร. (หลักสูตรจัดตั้ง) เป็นระยะเวลา 5 วัน โดยเนื้อหาการ
ฝึกอบรมจะเป็นความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น การแจ้งเตือนภัย การรายงานข่าว การป้องกันและแก้ไข
ปัญหาอุทกภัย วาตภัย และดินถล่ม การช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ประสบภัย การกู้ภัยเบื้องต้น
การปฐมพยาบาลและการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัย การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ในการกู้ภัย เป็นต้น
ทั้งนี้ ภายหลังการฝึกอบรมแล้ว ศูนย์ อปพร. ดันสังกัดจะมอบภารกิจให้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการ
ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของศูนย์ อปพร. และจะมีหลักสูตรการฝึกอบรมทบทวน
อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เป็นระยะเวลา 3 วัน เพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจในเรื่อง
เกี่ยวกับภัยพิบัติ การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ในการกู้ภัย เพื่อเพิ่มความชำนาญให้กับ อปพร.

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของจังหวัดปัตตานี ได้ให้ความสำคัญในการดำเนิน
กิจกรรมต่าง ๆ ของจังหวัด เช่น การฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัด
ปัตตานีก็จะมี อปพร. เข้าร่วมในการปฏิบัติการในการซ้อมแผนสาธารณภัยประจำปี และจากปีที่
ผ่านมา อปพร. เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอุทกภัยในหลายกิจกรรม เช่น การแจ้งเตือนภัย
ให้กับประชาชนในพื้นที่ทราบ การจัดทำถุงยังชีพเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นต้น นอกจากนี้

จังหวัดปัตตานีได้มีการประชุมประชาคม อปพร.ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการหารือถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อปรับปรุง แก้ไขงานกิจการ อปพร.ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประกอบกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีหน้าที่ในการเตรียมการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนตามแผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจังหวัดปัตตานี ประจำปี พ.ศ.2550 ส่งผลให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ประกอบด้วยอำเภอ 12 อำเภอ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 1,055 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 1.2 ล้านไร่ ประชากรทั้งสิ้น 6.3 แสนคน (ข้อมูลจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาลำดับปี 2550) ร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม มีทุนทางสังคมที่สำคัญ คือ ทรัพยากรมนุษย์ มีจุดอ่อน คือ คุณภาพการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย มีปัญหาคุณภาพชีวิต มีความรู้สึกละเลยต่อภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจังหวัดปัตตานีมีพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย วาตภัย และดินถล่ม ทั้ง 12 อำเภอ

จะเห็นได้ว่า ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในจังหวัดปัตตานี ล้วนก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมาก และเป็นประจำทุกปี ในขณะที่รัฐไม่อาจแบกรับแต่โดยลำพังได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันภัย และช่วยเหลือประชาชน ด้วยความเสียสละ และสามารถช่วยเหลือทางราชการได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้เห็นถึงความสำคัญถึงการศึกษาการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

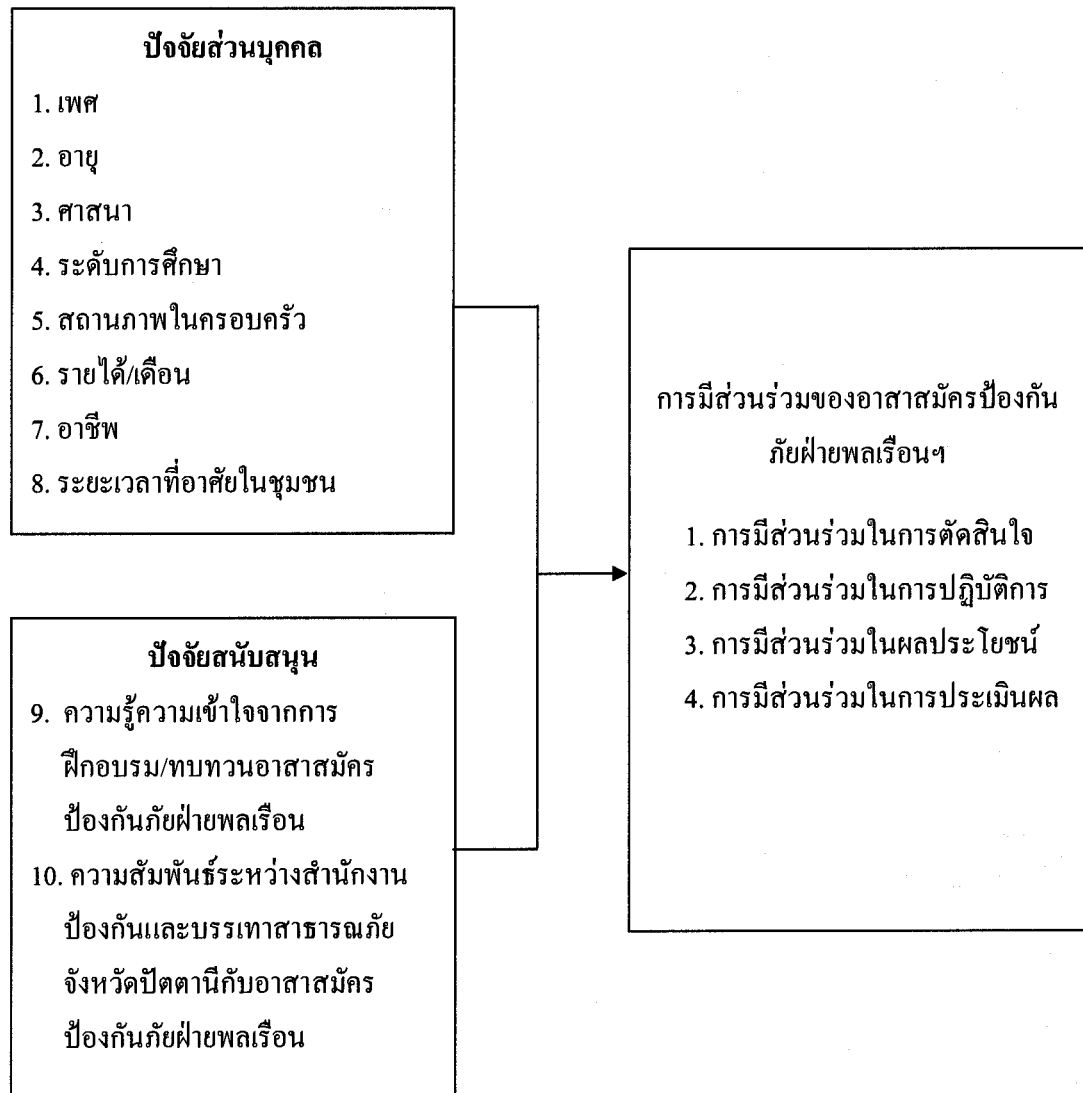
2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำกรอบแนวคิดของ โคเฮน และอัฟฮ็อฟ (Cohen and Uphoff, 1980) มากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังภาพต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

4. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 เพศของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

สมมติฐานที่ 2 อายุของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

สมมติฐานที่ 3 ศาสนาของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

สมมติฐานที่ 4 ระดับการศึกษาของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

สมมติฐานที่ 5 สถานภาพในครอบครัวของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

สมมติฐานที่ 6 รายได้ของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

สมมติฐานที่ 7 อาชีพของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

สมมติฐานที่ 8 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน จะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

สมมติฐานที่ 9 ความรู้ความเข้าใจจากการฝึกอบรม/ทบทวนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

สมมติฐานที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปัตตานีกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นศึกษาในเรื่องการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติด้านอุทกภัย วาตภัย และดินถล่มของจังหวัดปัตตานีเท่านั้น มิได้รวมถึงภัยด้านอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 บท บทแรก คือ บทนำ ประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์การวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ บทที่ 2 เป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 เป็นวิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล บทที่ 4 เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูล และบทที่ 5 เป็นการสรุปการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ รวมทั้ง

มีภาคผนวก และบรรณานุกรม

5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยจะทำการศึกษาจากประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

5.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.3.1 ประชากร คือ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี รวม 12 อำเภอ จำนวน 4,415 คน

5.3.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการตอบแบบสอบถาม (Questionnaires) คือ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี รวม 12 อำเภอ ที่ได้รับการสุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชากร 4,415 คน ผู้ศึกษาทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเคริจีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างใน รังสรรค์ ประเสริฐศรี: 2548: 46-47) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ได้ขนาดตัวอย่าง 354 คน และแบ่งกลุ่มตัวอย่างกระจายไปตามจำนวนอำเภอ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หมายถึง ปัจจัยด้านต่างๆ ที่มาเกี่ยวข้องแล้วทำให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติ ได้แก่

6.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ส่วนที่เกี่ยวกับเพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพ ในครอบครัว รายได้ อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน กล่าวคือ

- 1) เพศ ของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น เพศชาย กับ เพศหญิง
- 2) อายุ ของกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง อายุของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่เป็นตัวแทน แบ่งช่วงอายุเป็น 5 ช่วง คือ ต่ำกว่า 20 ปี 20-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 50 ปีขึ้นไป

3) ศาสนา หมายถึง ศาสนาของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาอื่นๆ

4) ระดับการศึกษา หมายถึง การสำเร็จการศึกษาระดับสูงสุดของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ระดับ คือ ระดับประถมหรือต่ำกว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

5) สถานภาพในครอบครัว หมายถึง สถานะทางทางครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ โสด สมรส หย่าร้าง หม้าย

6) รายได้ของกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง รายได้ต่อเดือน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท รายได้ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท รายได้ระหว่าง 10,001 - 15,000 บาท และรายได้สูงกว่า 15,000 บาท

7) อาชีพ หมายถึง อาชีพของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนโดยแบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม คือ รับจ้าง เกษตรกรรม รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว ว่างงาน และอื่นๆ

8) ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน หมายถึง จำนวนปีที่เคยอาศัยอยู่หรือมีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

6.1.2 ปัจจัยสนับสนุน คือ ปัจจัยที่มาสสนับสนุนให้เกิดการเข้าไปมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติ กล่าวคือ

1) ความรู้ความเข้าใจจากการฝึกอบรม/ทบทวนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หมายถึง ประชาชนผู้ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรทบทวนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรตามที่สำนักเลขาธิการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกำหนด และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์โดยแบ่งความรู้ความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย

2) ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปัตตานีกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หมายถึง ความพึงพอใจในการทำงานของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปัตตานี การได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปัตตานี การจัดกิจกรรม เช่น การประชุมชม อปพร. การสวนสนามของ อปพร. สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปัตตานี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความรู้ สามารถให้คำปรึกษา และเมื่อพบเจอกันกับ อปพร. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานฯ จะทักทายเป็นอย่างดี โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

6.2 การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หมายถึง การดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการป้องกันและบรรเทาอันตรายหรือความเสียหายอันเนื่องจากสาธารณภัย ภัยทางอากาศหรือการก่อวินาศกรรม ไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะได้กระทำก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย หรือภายหลังที่ภัยได้ผ่านพ้นไปแล้ว และหมายรวมถึงการอพยพประชาชนและส่วนราชการเพื่อการนั้น

6.3 สาธารณภัย ตามความหมายในพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

พ.ศ. 2550 หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณชน ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย

6.4 ภัยธรรมชาติ หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มักเกิดขึ้นตามฤดูกาล

เป็นส่วนใหญ่ แต่บางครั้งอาจเกิดขึ้นโดยกะทันหัน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ อุทกภัย วาตภัย แผ่นดินถล่ม ภัยหนาว ภัยแล้ง เป็นต้น

6.5 หน่วยอาสาสมัคร หมายถึง หน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

6.6 อปพร. หมายถึง อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

6.7 การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันภัย

จากภัยธรรมชาติ หมายถึง การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ทั้งตามหน้าที่ของพลเมืองที่กฎหมายกำหนดไว้ และตามความสมัครใจของตนเองในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือและสนับสนุนต่อกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติ เฉพาะ อุทกภัย วาตภัย และดินถล่มของจังหวัดปัตตานี โดยแบ่งการมีส่วนร่วมใน 4 ด้าน คือ

6.7.1 การมีส่วนร่วมในตัดสินใจ คือ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมี

ส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการแนะนำชุมชนเพื่อร่วมกันวางแผนป้องกันและบรรเทาภัยจาก อุทกภัย วาตภัย และดินถล่ม เคยเป็นแกนนำในการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทราบถึงอันตรายของอุทกภัย วาตภัย และดินถล่ม มีส่วนร่วมในการแจ้งเตือนภัยให้กับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ทราบ และเคยติดตามพยากรณ์อากาศของกรมอุตุนิยมวิทยา/การแจ้งเตือนภัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.7.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือ การดำเนินการในการมีส่วนร่วม

ในการตรวจสอบจุดเสี่ยงภัย การมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังภัยจากอุทกภัย วาตภัย และดินถล่ม ที่อาจจะเกิดขึ้นในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ร่วมกับเทศบาล อบต./สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปัตตานี การมีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ส่วนราชการ มูลนิธิองค์กรการกุศลเพื่อช่วยเหลือประชาชนในกรณีเกิดภัย การมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมและสนับสนุนเครื่องอุปโภคบริโภค

เพื่อสงเคราะห์ผู้ประสบภัย และปฏิบัติการใด ๆ ตามคำสั่งของผู้อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนตามระยะการเกิดภัย ดังนี้

1) **ระยะก่อนเกิดภัย (Warning Phase)** อปพร. สามารถเป็นกำลังในการป้องกันภัย เช่น

- (1) สอดส่องดูแลสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้น
- (2) ดำรวจตรวจสอบจุดเสี่ยงภัย
- (3) เตรียมความพร้อมด้านวัสดุ ระบบการแจ้งเตือนภัย
- (4) เป็นแกนนำในการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับความปลอดภัย
- (5) เผื่อระวังเหตุ

2) **ระยะเกิดภัย (Impact Phase)**

- (1) ร่วมปฏิบัติการในการบรรเทาภัย
- (2) ระดมความร่วมมือจากประชาชนในการบรรเทาภัย

3) **ระยะหลังเกิดภัย**

- (1) ช่วยปฏิบัติงานด้านสงเคราะห์ผู้ประสบภัย
- (2) ช่วยฟื้นฟูสิ่งที่ได้รับความเสียหายให้กลับคืนสภาพเดิมได้โดยเร็ว
- (3) ช่วยระดมความช่วยเหลือจากประชาชน

6.7.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คือ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมีส่วนร่วมในการได้รับชุดเครื่องแบบ อปพร.จากการฝึกอบรม เคยใช้สิทธิในการลดหย่อนค่าโดยสารรถไฟ การได้รับใบอนุญาตในการพกพาอาวุธปืนเมื่อออกปฏิบัติงาน การสมัครเข้ารับการคัดเลือกเพื่อเป็น อปพร.ดีเด่น และการได้รับการเสนอชื่อเข้ารับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

6.7.4 การมีส่วนร่วมในประเมินผล คือ การดำเนินการใด ๆ เพื่อประเมินผลในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของ อปพร. ให้ดียิ่งขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมประเมินผลการดำเนินการในการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การประเมินผลการดำเนินการในการฝึกอบรม อปพร. การเข้าร่วมประชุมประชาคม อปพร. และการได้แนะนำหรือแสดงความคิดเห็นให้กับท้องถิ่นหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการภัย การประเมินผลเพื่อคัดเลือก อปพร.ดีเด่น และการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการประสานงานศูนย์ อปพร.

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

7.2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

7.3 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลหรือแนวทางในการปรับปรุง/ยกระดับการบริหารงานกิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และเพิ่มขีดความสามารถของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของจังหวัดปัตตานีได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป